
PREZENȚE ROMÂNEȘTI LA ÎNTÎLNIRI INTERNAȚIONALE

CONGRESUL AL X-LEA AL ASOCIAȚIEI INTERNAȚIONALE A CRITICILOR DE TEATRU

Tema dominantă

— pacea

Un evantai larg de idei și de probleme a fost atins în cadrul Congresului al X-lea al Asociației Internaționale a Criticilor de Teatru, desfășurat la Berlin sub cuprinzătoarea temă „Rolul teatrului și al criticii teatrale în istoria unui oraș, a unui teritoriu, a unei regiuni culturale”. Numeroasele expuneri cu caracter teoretic, jalonând evoluția teatrului și a criticii în diverse regiuni ale lumii, în strinsă interdependență cu evoluția societăților respective, li s-au alăturat comunicări, intervenții, puncte de vedere cu privire la starea actuală a teatrului și a criticii, în raport cu dezvoltarea impenetrabilă a mijloacelor de comunicare audio-vizuale și a artelor spectacolului de diverse genuri, cu diferite structuri social-economice, cu tradițiile culturale, cu complicatele fenomene și evoluții ale lumii contemporane. S-a evidențiat și cu acest prilej cât de necesare sînt aceste schimburi, confruntări de informații, de idei, de opinii și experiență, pentru orizontul de cunoaștere al criticului, pentru lărgirea capacității sale de înțelegere și apreciere a fenomenului teatral național în perspectivă universală.

S-a revenit cu insistență la o temă, care a format obiectul unui întreg congres internațional (al IX-lea congres al AICT, Roma, 1985) și care pare să constituie o obsesie a lumii teatrale din multe țări, și anume, locul și perspectivele artei teatrale în raport cu invazia mijloacelor mass-media, exprimîndu-se convingerea că, în ciuda aparentei sau vremelnice sale marginalizări, teatrul va dăinui, datorită specificului său de artă a comunicării umane directe, de spațiu al comunicării spirituale, capaci-

tății sale de a angaja un dialog viu cu publicul asupra unor probleme existențiale de cel mai acut interes. S-a atestat, totodată, importantul rol al teatrului în definirea și afirmarea identității culturale a unui popor, în condițiile dominației neocolonialiste. S-a remarcat fenomenul pozitiv al întoarcerii teatrului la matcă, în sălile sale, după anii de peregrinări prin garaje, subsoluri, antrepozite dezafectate, regăsirea unei „poetici a memoriei” și a valorilor literare ale textului dramatic, ca un argument al recuceririi publicului. S-au conturat unele tendințe actuale, printre care recurgerea frecventă la mari opere ale prozei literare, ca material de bază pentru realizarea unor spectacole de amploare epică; s-a încercat o delimitare a artei teatrale create de artiști profesioniști față de aceea practică de amatori, constatîndu-se că de diferit este înțeles conceptul de artist amator și că de diferit este statutul acestuia de la țară la țară; s-a semnalat locul marginal al teatrului pentru copii în multe țări, făcîndu-se apel la criticii profesioniști pentru a-și extinde activitatea și asupra acestui domeniu ținut în minorat.

De altfel, ideea responsabilității criticii, a participării sale active la procesul dezvoltării artei teatrale, a revenit sub diverse forme în multe intervenții, exprimîndu-se interogații, îndoieli, dar și certitudini, cu privire la eficiența activității critice în funcție de contextul social-cultural în care însăși activitatea artistică se desfășoară, demnitatea profesiei fiind subliniată în mod semnificativ.

Dincolo de toate deosebirile de context și de experiență, pe deasupra distanțelor geografice, culturale, sociale și politice, o idee majoră comună s-a făcut auzită, întrunind adeziunea unanimă, manifestîndu-se atât în spiritul deschis, de cooperare, și în voința evidentă de cunoaștere și înțelegere reciprocă, prin care s-au caracterizat lucrările Congresului, cât și în moțiunea finală, votată în unanimitate, sub titlul „Cuvînt de pace”.

„Reunită în cel de-al X-lea Congres mondial în inima Berlinului, oraș care a trăit atâtea suferințe și devastări de-a lungul întregii sale istorii, Asociația Internațională a Criticilor de Teatru își reînnoiește promisiunea solemnă de a acționa pentru o mai bună înțelegere între națiuni, face apel la conducătorii lumii să ne elibereze de amenințarea unui nou război și își reafirmă convingerea că pacea și numai pacea este condiția necesară pentru înflorirea artei.

Pacea este alfa și omega tuturor activităților sociale, oricărei producții, oricărei arte, inclusiv a artei de a trăi (Brecht)*.

Ideii de pace i-au fost dedicate și unele din spectacolele văzute cu acest prilej, de la oratoriul dramatic **Războiul n-are chip de femeie**, după romanul omonim al scriitoarei sovietice Svetlana Aleksievici, la **Troilus și Cresida** de Shakespeare. Dar, despre acestea, altă dată.

Margareta BĂRBUȚA

Ideile se mișcă și ele

Mișcarea ideilor în galaxia teatrală continuă să fie dinamică și, în anumite perioade (și spații), strălucitoare. O caracteristică îmi pare efervescenta dezbatărilor și confruntărilor în critică și teatrologie (mai puțin în domeniul istoriografiei teatrale). A scăzut întrucâtva apetitul regizorilor pentru teoretizări, iar al scenografilor și mai mult. Destule pagini în revistele de cultură teatrală sînt ocupate de dramaturgi, care se explică, se apără, atacă. Și de critici, care analizează, compară, diagnostichează, prognozează, consacră ori desacralizează. Regizorii vorbesc îndeobște pro-domo sau acordă interviuri. Rareori abordează probleme generale. Dacă intră în cîmpul teoretizărilor, o fac cu prudență și gîndind asupra a ceea ce a fost formulat în prima jumătate a veacului nostru.

Asociația Internațională a Criticilor Teatrali dedică o parte din timpul afectat congreselor sale biennale, precum și seminarii, simpozioane, stagii de formare, unor probleme de larg interes. Cum, de la o vreme, unele din aceste manifestări se organizează în colaborare cu Institutul

Internațional de Teatru, în jurul mesei rotunde se află, frecvent, reprezentanți ai tuturor factorilor implicați în viața teatrală, din majoritatea țărilor lumii, ceea ce dă temperatură înaltă cîte unul colocvii. În 1987 ne-am aflat într-o atare împrejurare la Tbilisi, unde mi s-a propus să examinăm felurile moduri în care se coace azi, în lume, tînrul critic. În puține locuri există școli. A reieșit că tînerii critici răsăr și dospesc mai cu seamă în mediile gazetărești. Dar încet și cu dificultate. Nu li se acordă suficientă încredere (și spațiu publicistic), se laudă prea rar în discuțiile articolele și croniclelor. O studentă georgiană în teatrologie ne-a pus, tuturor participanților, întrebări patetice: Cum să-mi formez o reputație? Dv., cei care o aveți, cum ați obținut-o? Iar dacă dispuneți de ea, cum v-o mențineți? Apoi, printre interogațiile altora: pentru cine să se scrie? Pentru actori ori pentru spectatori? Dl. André Louis Perinetti a fost de părere că un critic e investit cu calitatea de „cel mai important spectator”, el e reprezentantul publicului și are îndatoriri de căpetenie față de public. În cazul acesta — a replicat un tînr regizor sovietic — munca noastră, a creatorilor, cine anume s-o analizeze, cînd și unde? Un nobil și vîrstnic canadian a pledat pentru „îmbinarea direcțiilor”, rotind însă numaidecît și compasul discuției spre problema participării: Cum sprijină criticul mișcarea teatrală? Dinlăuntrul ei ori din afară? Nu poți fi critic profesionist — a opinat dl. Carlos Tindemans (Belgia) — fără să cunoști teoria, filozofia, practica teatrală; dacă nu știi să divulgi secretele unui text; dacă nu pricepi în ce constă regula; dacă nu concepi propria ta funcție ca socială. E important să lucrezi în mediul teatral și să-l cunoști, dar e catastrofal să fii servul unui singur teatru. Criticul nu e un spectator, ci un specialist. Pentru noi — a părut a adăuga delegatul chinez — a forma criticii înseamnă a-l obișnui cu libertatea stîlurilor și a-l familiariza cu teoriile din alte culturi moderne. Luptăm împotriva oricăruia primitivism și acordăm loc larg experiențelor. Am ajuns la concluzia că un tînr teatrololog trebuie să parcurgă toate disciplinele prin care trec actorii și regizorii.

Expozeul meu, „Scrisoare către un tînr coleg despre mai multe feluri în care